Diplomová práca Eleny Pecenovej *Bez prostředníka* je pokusom o legitimizáciu obrazu ako komunikačného média. Tým, že upozorňuje na fakt, že obraz nie je primárne závislý od sémantiky artikulovanej skrz chronologické plynutie v čase, je ambíciou textu postulovať obrazivosť ako formu absolútneho zdelenia. Za hlavnú devízu tohto naratívu považuje jeho vrstevnatosť a afektívne (ergo celistvé, okamžité a totálne) pôsobenie.

Rozsahom je práca síce stručná, avšak prehľadne členená, pregnantne štruktúrovaná a čitateľsky prístupná. Vyznačuje sa výrazne subjektívnym autorským gestom a rozvoľneným prístupom k narábaniu s formálnymi aspektami, bibliografiou, vecným registrom, či anotáciou. Tento prístup autorka obhajuje metodickým ukotvením práce do umeleckého výskumu.

Text pozostáva z dvoch častí: teoretického diskurzu a empirickej analýzy. V prvej časti práce autorka asociatívne uvažuje o formách augmentovanej reality, interpretačných mechanizmoch a možnostiach prenosu skúsenosti skrz mimo-pojmovú kvalitu jazyka. V druhej časti práce sa na pôdoryse úvah o médiu performance a náčrtu vlastného praktického výstupu venuje možnostiam implementácie postulovaných úvah do časo-priestorového rozhrania umeleckej reality. Absentuje však jasne stanovený výskumný cieľ, artikulácia výskumnej otázky, resp. formulácia problému, ktorý má byť predmetom bádania. Kameňom úrazu je nezacielenosť. Autorka nepracuje so žiadnou hypotézou a vyjadruje názor, že zmyslom samotnej práce je hypotézu skonštruovať. Dôraz na *„myšlení jednoho konkrétního člověka“* a vymedzenie poľa ako priestoru *„mé současné zkušenosti, kterou bych chtěla zachovat organickou“* (s. 3), sú ako východiská priveľmi vágne a všeobecné. Rizomatickej a myšlienkovo košatej práci chýba tematický svorník a jasne pomenovaný akcent.

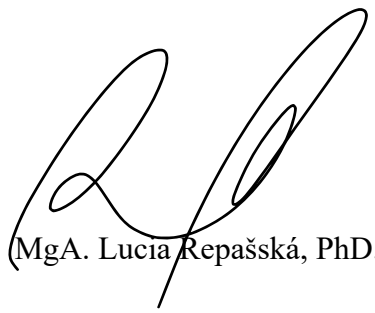
Rozporovateľným momentom je aj absencia reflexie zavŕšenej umeleckej reality. Je otázne, na čom možno postaviť diplomovú prácu ukotvenú v umeleckom výskume, ak dielo, na pôdoryse ktorého sa má argumentovať, v čase jej odovzdania (ešte) neexistuje. Z metodickej stránky predstavuje praktická rovina suverénny a konštitučný prvok umeleckého výskumu. V texte *Bez prostředníka* umelecké zhmotnenie absentuje. Rozbor praktickej časti diplomovej práce je skôr zverejnením umeleckého zámeru, exkurzom do myslenia a správou o aktuálnom štádiu príprav. Skôr než, z praxe vyvierajúcim zovšeobecnením individuálneho poznania, je predbežným náčrtom možností: holým pomenovaním potenciálu vznikajúceho diela. Miesi sa v ňom artikulácia námetu, zverejnenie inšpiračných zdrojov s náčrtom pracovného procesu. Nechýba tak len teoreticky ostro vymedzená látka, ale aj tvar, na ktorom by sa jej výskumný postulát demonštroval a testoval. Implementačná vrstva je skôr apendixom, než integrálnou osou výskumu. Z tohto dôvodu je veľmi náročné vztiahnuť sa k diplomovej práci ako k zavŕšenému a kompaktnému celku. Chýba aplikačná rovina a spätná analýza konkrétnej, žitej umeleckej skutočnosti. I napriek tomu, že esejistický jazyk, nehierarchická taktika pri spracovávaní dát, subjektivita a imaginatívny naratív sú legitímnymi nástrojmi pre uchopenie performatívnej para-reality, text v druhej časti osciluje na hrane komunikatívnosti. Pasáž zdôrazňujúca procesualitu, neopakovateľnosť a nepredvídateľnosť ako fundamentálne rysy performance sa opiera o selektívne a pomerne náhodne zvolené zdroje, vyznačuje sa terminologickou nepresnosťou a stáva sa tak viac pandánom, než relevantným exkurzom do dejín a povahy média.

Ťažisko práce tvorí koláž úvah o podstatnosti vytvárania lokalizovaného obsahu. Text je v mnohých ohľadoch obhajobou fragmentárnosti a subjektivizácie vnemu. Argumentačnú

osu predstavuje kritika nástrojov moci v digitálnom rozhraní, ktorá vychádza z analýzy mechanizmov správania užívateľov v digitálnom rozhraní. Na príklade manipulatívneho narábania s osobnými dátami jednotlivca vo virtuálnom priestore demaskuje autorka recepčný automatizmus, z ktorého systém založený predvídateľnosti, ťaží. Text je apelom na odstúpenie od nutnosti podriaďovať sa informačnému diktátu. Nabáda k vnímaniu sveta skrz konkrétnu, vtelenú a osobnú skúsenosť – ergo na vnímanie bez otrockého pátrania po verifikovaných súvislostiach a pseudo-objektivistických kontextoch. Uvedomujúc si diktát „faktomluvy“, ktorá namiesto dostredivého zdelenia zacykľuje recipienta v nekonečnom reťazci spochybňovania (umne odvádzajúceho pozornosť od samotnej témy a obsahu), volá autorka po opätovnej emancipácii pudu a intuície. Východisko vidí v zjednodušení a návrate dôvery v bezprostrednú afektívnu reakciu. Text sa tak stáva podnetom k nazeraniu na skutočnosť prizmou suverénnej, poetickej licencie. Model vnímania skrz komparatívnu pojmovú analýzu nahrádza apelom k interpretácii.

Za kľúčový moment práce považujem upriamenie pozornosti na väzbu medzi rýchlosťou informácie a jej zrozumiteľnosťou. Rovnako podstatným je dôraz na aspekt nepredvídateľnosti a pomenovanie stratégií generovania nečakaných obsahových a formálnych vzťahov skrz AI – ako nepersonifikovaného pracovného nástroja. V kontexte dnešnej doby, ktorá umelú inteligenciu využíva ako legitímny autorský subjekt a na algoritmom vygenerovaný produkt nazerá ako na plnohodnotný obsah, je tento návrh nanajvýš logickým. Korešponduje so súčasnými filozoficko-umeleckými trendami a na reflektuje aktuálnu realitu okolo.

I napriek vyššie zmieneným metodologickým výhradám hodnotím prácu Eleny Pecenovej ako vysoko originálnu. Oceňujem na nej najmä radikálne autorské gesto, aktuálnosť, napojenie na súčasnú geopolitickú realitu a schopnosť prepájať zdanlivo vzdialené sociokultúrne kontexty. Prácu preto odporúčam k obhajobe a navrhujem hodnotenie známkou 2 (veľmi dobré).

MgA. Lucia Repašská, PhD.